

Pesten. Gedaan ermee!

Pesten begrijpen en
(beter) aanpakken.
School en ouders op één lijn.

DEEL 1

OXO Alken
10 oktober 2007

Gie.deboutte@law.kuleuven.be

Korte kennismaking

- Leraar, met bijzondere opdracht
- '*Pesten. Gedaan ermee!*' ... e.a. publicaties
- Preventie in het onderwijs: onderzoek, beleid en praktijk
- 'Project Verbondenheid' -KULeuven – Criminologie (LINC) & Pedagogie (CEGO)
- Vlaams Netwerk Kies Kleur tegen Pesten
(www.kieskleurtegenpesten.be)

Een thema dat me(nsen) raakt...

- Pesten/gepest worden: velen zijn ermee vertrouwd
- Ervaringsverhalen appelleren
 - Mama van Denis
 - Bezorgde opa
 - Kindertelefoon
 - ... x 35000 !!!!
- Besef van het verwoestende karakter
 - Ben X
 - Hans Van Themsche
 - Steekpartij Gent (Simon)
 - ...

Deel 1: Pesten beter begrijpen

Inzicht in pestgedrag en in pestsituaties zet ons op weg naar een stevig en gepast antwoord.

Opbouw

1. Pesten: Wat? Wie? Hoe? Waarom?
2. Videofragment
3. Pesten beter begrijpen
4. Eerste richtingwijzers voor een goede aanpak
5. Vraagstelling - afronding

1. Pesten is...

- Blijvend actueel ≠ modisch
- 'Pesten is...' (definitie)
- Pesten in veelvoud
- Plagen - Pesten: het verschil
- Cijfermateriaal
- De pestklik in beeld

Blijvend actueel

- Pesten hoort er bij
 - Loskomen van ouders en aansluiting zoeken bij de groep (leeftijdsgenoten)
 - Schoolomgeving = belangrijkste groot sociaal oefenveld (vrijwilligheid valt weg)
 - J. Loevinger: sociaal-emotionele ontwikkeling: *richtinggevende* ego-stadia
 - Impulsieve fase (6-9j)
 - Zelfbeschermende fase (10-13j)
 - Conformistische fase (14-17j)
- ↳ Kruisen elkaar in de (pre-)adolescentie

Pesten is ... (definitie)

Het **herhaaldelijk en langdurig** uitoefenen van geestelijk en/of lichamelijk **geweld**

door één of meer personen ten aanzien van één persoon of groep...

met de **bedoeling** om die persoon/personen te kwetsen, te benadelen, **schade** te berokkenen.

Het slachtoffer heeft/vindt meestal **geen verweer** tegen het gepest.

Pesterijen zijn vaak **betekenisvol** in de context waarin ze plaats-vinden.

Pesten in veelvoud

- Met woorden (meestal)
- Fysiek (vnl. jonge kinderen/jongens)
- Stelen, vernielen
- Uitsluiten, isoleren, ... (vnl. meisjes)
- Afpersen / steaming
- Afdreigen
- Cyberpesten (computer – gsm)
- 'Happy slapping'

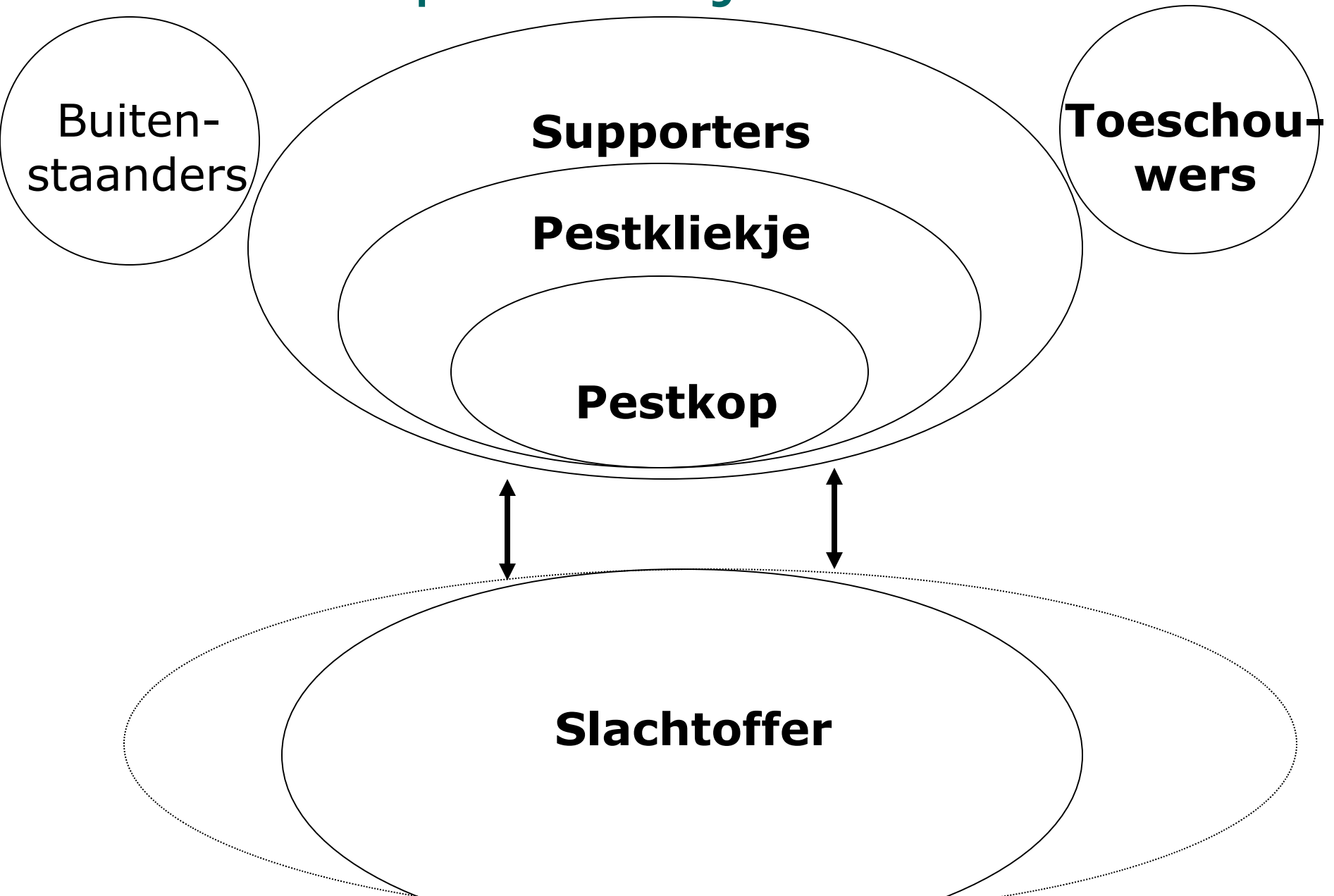
Plagen ↔ Pesten

- Onschuldig, met humor, niet gemeen
- Korte duur
- Op gelijke voet
- 1 tegen 1
- Niet systematisch
- Geen pijn/korte pijn
- Plooien vlug glad
- Groep blijft zichzelf
- Berekend
- Aanhoudend en systematisch
- Ongelijke strijd
- Een tegen allen/kliekje
- Doel = kwetsen
- Verregaande gevolgen
- Groep deelt in de klappen en verandert

Betekenisvol cijfermateriaal

- 1/4 (BaO) en 1/7 (SO)
// 'In Petto': 2/3
- 1/20 lijdt er erg onder
- 94 % van de erg gepeste jongens (SO) heeft pestverleden
- Idem voor 50 % v.d. meisjes
- 1/3 zwijgt er over
- Ouders = belangrijkste aanspreekpunt (bij pesten)
- Piek tussen 10 en 14j.
- Cyberpesten: piek op 15j.
- 2/3: pestklikkje
- 75% op speelplaats/
bij minder toezicht
- 1/2: klasprobleem
- **60 tot 80% wil dat het stopt!!!** + 4,5/10 wil het opnemen voor de gepeste (In Petto)
- 6 % pestleerkrachten
- Samenhang met (denken aan) zelfdoding (SL) en delinquentie (D) (x 4)

Het pestklikkje in beeld

Eigen groepsdynamiek

- Onschuldig begin: plagerij – stuntelen – angstig en onzeker gedrag - ...
(Forming – Norming ↔ Storming – Performing)
- 'Pikorde' bepaalt wie gepest wordt
- Pesters domineren de groep – voor/tegen
- Meedoen: dikwijls om eigen hachje te redden (conformisme)
- Pesten zorgt voor negatieve groepsgeest en onveiligheid (☹)
- Macht = belangrijkste drijfveer voor pesters ('frustratie' en 'verveling' spelen ook mee)

Vraagstelling

- *Stel dat **uw kind wordt gepest**. Wilt u dat de school u hiervan verwittigt? JA of NEE?
+ Wat zou je in dat geval waarderen?*
- *Stel dat **uw kind pest**. Wilt u dat de school u hiervan op de hoogte brengt? JA of NEE?
+ Wat zou je in dat geval waarderen?*
- ***Uw kind maakt thuis melding van een pestsituatie** op school. Verwittigt u de school? Wie spreekt u aan? Wat bevordert voor jou als (groot)ouder het 'aanmelden'?*

2. Videofragment

Richtvragen:

- Wat springt in het oog?
- Wat heeft jou geraakt?
- Wat begrijp je niet en roept vragen op?
- Wat wil je onderstrepen?

3. Pesten beter begrijpen

3.1. Oorzaken van pestgedrag:

Nagenoeg altijd een SAMENSPEL van factoren

(persoonsgebonden, groepsgebonden, schoolgebonden, gezinscontext, ...)

3.2. De gevolgen: IEDEREEN deelt in de klappen

Slachtoffer – Pesters – Groep –
Leerkrachten – Ouders

3. Pesten beter begrijpen

3.3. Het hardnekkige stilzwijgen

- de stille 'samenzwering'
- iedere betrokkenen heeft goede redenen om te zwijgen
- gebrek aan klare taal voedt het probleem

TABOE DOORBROKEN IS NODIG =
PRATEN MOET !!!

3. Pesten beter begrijpen

3.4. Signalen herkennen:

- **Directe signalen:**

schade aan kleren, schoolmateriaal, kwetsuren, pestmails, pestsmsjes,...

- **Indirecte signalen:**

weinig tot geen contact met klas-of groepsleden, hoge stress (vooral op zondagavond), uitstellen om naar school te vertrekken, psychosomatische klachten, onrustige slaap, negatieve wending van schoolcijfers, geld of snoep 'stelen', agressief gedrag, depressief gedrag, geprikkeld reageren na smsjes, ...

4. Eerste richtingwijzers voor een goede aanpak

4.1. Luister naar het slachtoffer

- 'Laat het pesten stoppen! Ik wil me veilig voelen. Ik wil erbij horen.'
- 'Het gepest maakt me angstig en onzeker: schaad mij(n) vertrouwen niet.'
- 'Wat kan ik nog doen om het pesten te doen stoppen?'
- 'Waarom ik?'
- [Soms] 'Ik ben radeloos en zie geen uitweg meer.'

4. Eerste richtingwijzers voor een goede aanpak

4.2. Luister naar de omstaanders

- 'Ik vind dat het pesten te ver gaat. Ik zou willen dat het stopt.'
- 'Ik zou wel willen opkomen voor het slachtoffer maar heb schrik van de reactie van de anderen, vooral van de pesters.'
- 'Ik waardeer volwassenen die tussenbeide komen maar ze mogen het niet erger maken.'
- 'Ik vind dat het slachtoffer soms ook sullig of truttig reageert. Dat maakt tussenbeide komen moeilijk. Ik wil niet dat ze denken dat ik met zo iemand bevriend ben.'

4. Eerste richtingwijzers voor een goede aanpak

4.3. En de pester(s)?

- Overdreven streng reageren levert weinig goeds op:
 - 'Breken leidt tot wreken. Kies voor een rechtvaardige en zinvolle straf.'
- 'Ik ben meer dan dit gepest.'
- 'Hoor je wat ik echt wil?'
- 'Ik wil mijn fout herstellen.'

4. Eerste richtingwijzers voor een goede aanpak

Voorlopige conclusies?

- Preventiemogelijkheden genoeg
 - Pesten uit de taboesfeer: thema bespreekbaar maken (zonder overdrijving)
 - Investeren in open communicatie en versterken van het vertrouwen
 - Goede afspraken, duidelijke grenzen i.f.v. positief samenleven
 - Consequent en scherp toezicht
 - Lage drempels
 - Snel en gepast reageren
 - Kinderen en jongeren goed beluisteren (is ook een keuze voor participatie)

4. Eerste richtingwijzers voor een goede aanpak

- En als het fout loopt...
 - Persoon (dader en slachtoffer) > Gedrag
 - Communicatie volhouden
 - Een goede opvoeder is een optimist
 - Samen werken loont
 - Er zit een hefboom in de groep

Gepeste jongeren aan het woord

- **Koen, 19 jaar (o.m. gepest omwille van zijn lesbische moeder)**

'Het pesten begon met kleine dingetjes. Van scheldpartijen ging het naar uitsluiten, niet mogen meespelen, mijn rugzak die werd omgekieperd. Af en toe werd ik geslagen. (...)

Ik heb het lang aan niemand verteld. Ook niet aan mijn moeder, want ik wilde niet dat zij zich schuldig zou voelen. Op school zweeg ik ook omdat ik niet het zwakke kind wilde zijn. Ik schaamde me.

Een leerkracht kwam tussen beide en had een lang **gesprek** met de pesters. Dat was goed voor eventjes. Pas toen de directeur met **strengere sancties** dreigde, stopte het gepest. Wat ik geleerd heb is dat ik veel sneller hulp had moeten invoeren. Ik denk dat het de enige manier is om het te doen stoppen.

De beste steun die je kunt krijgen is dat je in gesprek kan gaan met iemand die jou vertrouwt en tegen wie je alles kan zeggen. Iemand die je aanspoort om met je probleem naar buiten te komen.'

Bron: In Petto, 2006.

Gepeste jongeren aan het woord

- **Silvy, 16 jaar.**

` Het pesten begon omdat ik een **stil meisje** was. Kwam daarbij dat ik ook wat dik was. Pas toen ze me begonnen te slaan, ben ik het **tegen mijn ouders gaan vertellen**. Mijn ouders zijn toen direct naar de school gegaan. **De pesters werden gestraft maar dat maakte het alleen maar erger**. Daarom heb ik het ook niet meer tegen een leerkracht durven vertellen.

Het pesten is gestopt toen ik een keer terugsloeg. Sinds die dag is alles veranderd. Maar dat was uiteindelijk geen goede oplossing. Ik heb er zelf ook wat aan overgehouden. Nu nog heb ik soms een **hysterische bui.**'

Bron: In Petto, 2006.

Gepeste jongeren aan het woord

- **Linne, 19 jaar. (6 jaar gepest in het SO)**

'Het pesten is er altijd geweest. De aanleiding was wellicht **verveling** en het feit dat ik een **klein, onbekend, mager** meisje was. Ik was van richting veranderd en was dus nieuw en meestal ook de slimste in de klas. Dat konden sommigen niet goed verdragen.

Meestal werd ik gepest door woorden. Ze gooiden ook met spullen en eten naar mij.

Ik sprak er meestal pas over aan het einde van het schooljaar. Ik weet niet waarop pas zo laat. De leerkrachten reageerden van vaak geschokt of dachten dat ik overdreef. Ik herinner me nog dat ik het tegen de leerkracht informatica vertelde. Die reageerde heel begrijpend en heeft toen mijn klastitularis ingelicht. Dat gesprek heeft me toen veel deugd gedaan.

Ik ben ook mijn **vriendin** nog altijd **dankbaar**. Op de bezinningsdagen is ze naar een pester gestapt om te zeggen dat hij te ver ging. Het heeft maar even geholpen maar toch ben ik haar eeuwig dankbaar. Het vergt veel moed om zoiets te doen. Dat bewonder ik nog steeds in haar.'

Bron: In Petto, 2006.

5. Nog vragen?

Gelieve jouw vraag/vragen op een briefje te noteren.

Na de pauze (15 min) worden de vragen (al dan niet gebundeld) besproken.

Geniet nu maar van een drankje en een babbel!

Tipje van de sluier...

Inhoud van de volgende gespreksavond

- Wat kunnen school en gezin ondernemen om kinderen meer respectvol in het leven te laten staan?
- Onderliggende waarde van succesvolle aanpakstrategieën + voorbeelden
- 'Verbondenheid' als levenskwaliteit en basis voor een respectvolle houding
- Preventie: het gaat om meer dan straffen, berispen, afschrikken (pestkop) of weerbaar maken (slachtoffer)

***Hartelijk dank voor jullie
aandacht en medewerking!***

Graag tot de volgende keer!